

UNIVERSITAT DE BARCELONA
FACULTAT DE FILOSOFIA I LLETRES DE TARRAGONA
DEPARTAMENT D' HISTÒRIA CONTEMPORÀNIA

EL CAMP DE TARRAGONA DURANT LA 3ª REPUBLICA (1931-1936)

Tesi doctoral presentada per
MONTSERRAT DUCH I PLANA

Direcció:

Dña. DRª ANTONIA FERRER I BOSCH

Tarragona, octubre de 1997.

N O T E S

- 1.- BALCELLS, A, "Catalunya Contemporània", ps. 27, 112 i 120, IASAS MENCALÉ, "Valls: Guerra Civil" "L'Església, plashores, en aquella matèria, com en moltes d'altres, es mostrava intransigent. Les "esquerreres" asseguraven que "leic" és adjectiu aplicable a qui respecte cada una de les religions. Les "dretes" afirmaven que tal mot significa el rebuig de totes, en bloc. La controvèrsia que s'armà fou indescriptible a l'entorn de les susdites opinions. Un autèntic orgue de gats."
- 2.- VILAR, PIERRE, 'Historia de España', p. 122.
- 3.- VICENS VIVES, J, "Aproximación a la Historia de España", ps. 151-152, "Las décadas y décadas de dominación y represión habían hecho posible el campo abonado para el surgimiento de los anticlericalismos", JUNGAR, A, "Actes Col·loqui Internacional III República" p. 21, BRENNAN, "Laberinto", p. 93, TURÓN, "Hecho Religioso", p. 109-110.
- 4.- MAYAYO, A, "La Conca de Barberà", p. 995.
- 5.- DIAZ DEL MOPAL, "Apuntes ...", p. 64-58, 107, 132-142.
- 6.- CASTELLS, "Asociaciones religiosas ...", p. 381.
- 7.- BRENNAN, G, "Laberinto" "La República nació llegada como una reacción contra la Dictadura y contra la Monarquía. La Iglesia había sido el más fuerte sostén de ambas. Durante las últimas elecciones identificó deliberadamente los intereses de la Monarquía con los de la religión católica" "... venían en la Iglesia, el principal sostén y mantenimiento de la reacción y querían, destruyendo sus reservas económicas y sus derechos e la educación de la juventud destruir su poder de una vez y para siempre en el país", ARBESLOA, V, "La Semana Trágica" "Si muchos de los católicos españoles -comenzando por la mayor parte de la jerarquía- no nacieron una actitud de moderación y de respeto, lo merecía el país y la salud del nuevo régimen, demasiado débil como para permitirle el lujo de librar desde el primer momento interperpetuas batallas étnicas o reivindicaciones de siglos de hisoria a punto de extinguirse", p. 327, "La intransigencia de los Cortes y su divorcio del sentir del pueblo, manifestados en el criterio relativo a la propiedad, la familia, la enseñanza y aun a los fundamentos mismos de la orientación social, común a los pueblos civilizados, con daño enorme para la economía general y la paz pública, ha culminado en los preceptos relativos a la cuestión religiosa" "Denegando a la Iglesia católica y a sus Instituciones un régimen de derecho común de simple ciudadanía, con quebrantamiento de los más elementales derechos del honor, la obra constitucional en ese punto quedará condenada hasta por las conciencias laicas verdaderamente liberadas", p. 347.

- 8.- GARCIA JORDAN, "Catalics catalans", p. 45-77.
- 9.- TOLON, "El Nacho malignoso", p. 120.
- 10.- JACOBSON, "Aproximació ...", p. 82.
- 11.- ESPENAN, "El Laberinto", p. 55, ARXIU VIDAL I BARRAQUER, p. 71, 27 285-35, 284, 425, 285, 492.
- 12.- LA CRUI, 25-II-1932, LLUITA, 22-X-1932 AVANÇADA, 29-IV-1933, FOMENT, 15-VI-1933.
- 13.- CRONICA DE VALLS, 5-I-1935, 11-I-1936

	NEIXEMENTS			DEFUNCIONS			MATRIMONIS		
	1933	1934	1935	1933	1934	1935	1933	1934	1935
Parròquies	134	140	140	132	144	195	96	53	51
Registre Civil	146	138	131	118	130	201	71	63	52

- 14.- LES CIRCUMSTANCIES, 2-III-1932, FOMENT, 14-IX-1932, LLUITA, 17-IX-1932.
- 15.- AJUNTAMENT DE VALLS, Acta, 22-VIII-1932. També l'Ajuntament de Vendrells acorda cedir el Saló de sessions pels casaments, S.O.P., 30-IX-1933.
- 16.- AVANÇADA, 27-V-1933, TRESBALL, 25-VIII-1934; "El qual resulta lluidíssim, i sobretot amb el caràcter seriós en que fou celebrat. El jovent està molt entusiasmat i sembla que estan decidits la major part d'ells a seguir la mateixa conducta" i afirma "Els cavernícoles d'aquest poble van tenir mala vigília de la festa major, fins es rumorejava que la felig pòrelle ja està condemnada".
- 17.- EL TEMPS, 12-I-1935.
- 18.- EL POBLE, 9-V-1935.
- 19.- SETMANARI CATOLIC DE REUS, 30-V-1931.
- 20.- ANUARI D'ESTADÍSTICA ESPANYA 1931, p. 664. El global d'Espanya era de 20.642 homes i 60.758 dones, que en percentatge per deu mil habitants era de 34'54, mentre que a la província de Tarragona era del 51'30 sensiblement superior a la mitjana espanyola.
- 21.- ANUARI D'ESTADÍSTICA ESPANYA 1931, El total espanyol era de 400 ordres masculines i 1.422 comunitàls femenines, p. 569, ANUARI D'

ESTADÍSTICO ESPAÑA 1931, El total de religions a Espanya era de 35,177 religiosos (7,321 homes i 28,855 dones).

22.- TARRAGONA FEDERAL, 2-III-1932, EL TEMPS, 22-X-1932, 3-VII-1932, considera que "el laicisme és un mite, és la disfrega del sectarisme".

23.- EL TEMPS, 11-II-1933, afirma que "es vol prohibir que un ciutadà espanyol pel gran pecat de portar sotans pugui exercir la seva carrera, d'ensenyament" i diu "Un comunista pot ensenyar i l'Estat no li diu res, Un capellà, no. Se'ns pot dir carquè?" i ataca "Cel que les ordes religioses no puguin ensenyar ni que estiguessin dins la llei, Primer cel en nom del laicisme, de la neutralitat religiosa, procurar que a les escoles no s'ensenyi la moral cristiana, aduc que el pare a l'ho desitgi", TARRAGONA FEDERAL, 19-V-1933, LLUM I VERITAT, afirma que la llei és una "gran injustícia i un funest error" i que els enemics dels nostres drets, com a catòlics, i perseguïdors de l'Església són l'E.P.C., el Partit Socialista, el Partit Radical i Acció Catalana i afirma "Pares tingueu veu quan novament se us demani el vot"; LLUM I VERITAT, 29-V-1933, dona normes a seguir segons la declaració de l'Episcopat en relació a aquesta llei;

1.- Els pares han d'enviar els seus fills únicament a les escoles catòliques;

2.- Prohibida l'assistència a escoles catòliques, neutres o ni res només l'ordinari pot perjudicar si pot tolerar l'assistència en determinades circumstàncies;

3.- Si és autoritzat cal: inspeccionar els llibres, que fora l'escola els infants siguin instruits en la doctrina cristiana i en la pràctica religiosa i que s'apartés els nens del tracte amb companys que posin en perill llur fe i honestetat de costums;

4.- els pares hauran d'exercir el seu dret a organitzar-se reivindicant la seva llibertat docent i la creació d'escoles homogènies en conformitat amb les seves creences."

afirma que no pararan fins aconseguir "tot l'ensenyament catòlic per a la joventut catòlica en escoles catòliques", 29-V-1933, AVANÇADA, 18-VI-1933, diu que cal fer complot aquesta llei: "Si així no fos la República hauria fracassat, i llavors, si de les dretes, el poble proclamaria la Revolució social".

24.- CASTELLS, "Associacions religioses", p. 412-413, "A un pueblo que quema conventos se le puede contentar fácilmente desenmascarando al intrigante y perverso jesuita" EHRENBURG, p. 25, A Tarragona part de les propietats dels jesuïtes, davant l'intent de secularització del 1910, foren adquirits en nom del Cardenal Vidal i Barraquer pel Marquès de Muller, M.A. MARTIN, M.FEPIO, M.M. PEREZ-HICIMAN, "La opinió de la premsa de Tarragona ante la disolució de la Compañia de Jesus", Actes del Col·loqui Internacional sobre la IIª República, p. 108,

13 - CASTELLS, op. cit., p. 418. "La misma radicalidad de los preceptos referentes a la nacionalización de los bienes de la corporación sujeta que su cumplimiento se solventare con un fracaso casi absoluto". TARRAGONA FEDERAL, 2-VII-1932, denuncia que al cerrar de la Unió de Tarragona hi ha un pla de jesuites i demana que s'hi faci col·legi, centre recreatiu, polític o centre de conspiració.

15 - LA VEU DE TARRAGONA, 30-V-1931, Acta 26-V-1931, ACCIO COMARCAL, 30-V-1931, AJUNTAMENT DE VALLS, a l'acte del Ple de l'1 de juny de 1931 l'alcalde Fairrot es fa ressó "que hi ha comissions d'homens i dones que recolliran firmes de protesta contra les institucions deterioritzades per alguns Ajuntaments contra l'existència dels jesuites a Espanya" Afirmo que també han estat recollides signatures a les escoles particulars de noies i que si es repeteix, sense "reparos de cap tipus" seran denunciats i castigades aquestes practiques. LLUITA, 30-V-1931 demana que l'Ajuntament de Valls es pronunci. A.X.R. Acta 21-V-1931, SEMANARIO CATOLICO DE REUS considera que l'acord del seu Ajuntament a favor de l'expulsió és una mostra d'odi als que "se dedican a la practica de la virtud, a la propaganda de la doctrina de Cristo, cultivando al propio tiempo las ciencias, las letras y las artes". LA CRUZ, 17-VII-1931, BULLETI ECLESIASTIC, 15-VII-1931, 25-I-1932, SEMANARIO CATOLICO DE REUS, 30-V-1931, "Els infants, els lleprosos, els presos, els malalts, els vells dels asils, els milers de comerciants i homes de tercera pujats del no rés que hi han trobat instrucció mèdica i solidíssima, proclamen el bé efectuat, i aquest bé no hi ha dubte que assoliria intensitat meravellosa era que el sentiment republicà i catalanesc fondrà les ordes religioses amb el poble. Mireu sint, com totes les grans republicues modernes obren les portes de bat a bat a aquestes organitzacions, que alguns voldrien foragitar de casa nostra.

En conseqüència: a tots els catalans creients o descreguts, pobres o rics, demanen de respondre amb plena imparcialitat a aquesta pregunta: voleu que les ordes religioses remenguin i treballin a Catalunya? Si ho voleu, poseu-hi la vostra signatura. Però abans, amb la mà damunt del cor, prescindiu de petits personellians o de negligibles detalls, i penseu que el vostre vot serà jutjat per la història, i que els nostres fills en viuran les conseqüències. Si assolim l'èxit d'una nombrosíssima afirmació, enlairarem el Govern, la vostra voluntat col·lectiva, perquè Ell obri com li aconselli el seu innegable amor als principis democràtics."

17.- LA CRUZ, 25-I-1932. "Nuestra Protesta. Penoso impresion en el sector católico de la ciudad. Por la residencia de jesuitas desfilaron ayer centenares de particulares y entidades. Varias familias ofrecen su adhesión y auxilio a los PP Jesuitas" diuen els titulars.

18.- SEMANARIO CATOLICO DE REUS, 30-I-1932.

29.- LA VEU DE TARRAGONA, 16-I-1932, TARRAGONA FEDERAL, 30-I-1932, considera que es una mesura per consolidar la República i per "canviar radicalment la fisiologia psicològica de la vida del país, mediatitzada a aquella influència corrosiva que el poble vulgament ha qualificat amb el mot de jesuítisme". SABANES, R.M.C., c. 37, Acte I-II-1932, la proposició de Miró Esplugas, Miro Bodeu, Gilvert i Floresvi a l'Ajuntament en Ple de l'1 de febrer de 1932 afirmava que "raligret las protestas formuladas amb motiu de la dissolució dels jesuïtes, l'Ajuntament creia que el govern complimentava la llei fonamental de la nació i que en aquest sentit se li telegrafia". LA VEU DE TARRAGONA, 3-II-1932, "Un partit que compta en el seu cens a multitud de catòlics, no es concessible, que sense justificació de cap mena aprovi i subscriuïgi una proposta que a l'ensenyament atempta en els seus fonaments els principis liberals democràtics i les conviccions i sentiments religiosos d'una gran part del país" "estat el dret de lliure associació, que no tot país liberal han de discutir els ciutadans és un mercament a la llibertat d'ensenyament en favor d'un monopoli absurd de l'estat en matèria de cultura i és un atropellament als sentiments religiosos d'una gran part del país". LA VEU DE TARRAGONA, 3 i 10-II-1932, J.M. Gich afirma que "haurem de veure com els catòlics construeixen una vedada separada dels demés, ja que els atacs al Pape, al dret d'associació, a la llibertat religiosa, al dret a l'ensenyança ens ha de constituir en pla irradentisme espiritual dins la terra catalana. La pau dels esperits no tornarà ser més que amb el retorn dels jesuïtes, és a dir, amb el retorn del dret i de la justícia".

30.- AVANÇADA, 11-III-1932.

31.- TUBÓN, M. "El hecho religioso", p. 120.

32.- JIMENEZ, "Cementerios civiles", ps. 14-15.

33.- En aquesta línia LA VEU DEL PUEBLO el 15 de desembre de 1931 afirma, adreçant-se als regidors republicans de Tarragona, que el caràcter civil, municipal, del cementiri fa que no sigui possible "que se produzza en plena República el que un cadàver per al sol delictiu de voler morir lliure del ridicle i exhibicionisme clerical no solo no se li fa sepultura reglamentàriament sino que para darsela tenga que ser sacado del Cementario en una carretals a mano".

34.- B.D.P., 16-VII-1931, VIDAL I BARRAQUER, "La secularització dels cementiris", EL SEMANARIO CATOLICO DE REUS, aconsellava:

"PRIMERA, De momento, que todos los catolicos no dejen hoy mismo de declarar verbalmente ante dos o tres testigos su voluntad de ser enterrados católicamente.

SEGUNDO, Que independientemente de esa manifestación verbal, lo hagan también por escrito.

TERCERA, Que los que puedan se dirijan al notario para que legalice la firma.

CUARTA, Que no divide nada el otorgar testamento consignar en la primera cláusula el mandato de que su cuerpo reciba cristiana sepultura según los ritos de la Iglesia Católica, Apostólica y Romana,

Si alguien sorprendiese la muerte si haber hecho más que una manifestación verbal y esta no fuese escotada por las autoridades civiles deban sus familiares formalizar el oportuno recurso.'

35.- Declaració Col·lectiva de l'Episcopat, p. 4.

36 - A.H.M.T., Actes Pla, 9-VII, 17-VIII, 30-XI-1931 i 11-I-1932, B.O.P., 25-II-1932, TARRAGONA FEDERAL, 19-II-1931, "Ja es hora que s'enderroqui la paret que separa el cementiri civil del catòlic",

37.- JIMENEZ, "Cementerios", p. 214.

38.- B.O.P., 11-II-1932, VIDAL I BARRAQUER, "La secularització de cementiris", p. 22. VIDAL I BARRAQUER, "Secularització", ps. 10-12, 19-34.

39.- JIMENEZ, "Cementerios", p. 215.

40.- Vegau les circulars del governador civil de 10-II-1932 "La secularització de cementiris", 2-III-1932 "Cumpliment de la llei de secularització de cementiris", i 15-VII-1932 "Score enterraments i pas del Viatic", B.O.P., 20-II-1932, "Jo no espero que per part dels representants de l'Església o de les Congregacions a que aludeix la nova Llei, es produïni inútils i contraproduents resistències al compliment d'una disposició desitjada llargament pel Poble i atorgada a la fi de la més legítima sobirania,

Per això dic a tots que l'aplicació de la nova Llei pot i deu fer-se amb esperit de cordialitat i de tolerància i sobretot, seriosament, com correspon a l'afer, en el qual es de blasmar tot sectarisme. L'actuació civil que han de realitzar els nostres Municipis en matèria tant trascendental, no es compaginaria gaire amb un esperit sectari, de violències i de tralimitacions, del qual, per a ésser torta i respectada, deu allunyar-se'n la Democràcia Republicana.'

41.- Alguns e copies d'acords d'Ajuntaments del Camp en relació a la secularització podrien ser el de Vilallonga (LLUITA, 16-VII-1932), Col·lecció que recorda "enderrocar les parats del lloc nomenat 'Església i cementiri Vells' per a millor aplei i higienitzar el poble" recollit a B.O.P., 2-VIII-1932, També el d'Aleiver que acorda complimentar les circulars del governador segons l'e tracta d'acord que reproduï el B.O.P. de 22-III-1933. Els mitjans d'informació republicans vetllaran per l'acompliment d'aquesta legislació laicista score cementiris es així que LLUITA celebra, a l'agost de 1931, la unificació dels cementiris religiosos i civil de Valls i diu que mentre no arribi la secularització absoluta cal vetllar per l'acompliment del

casellar laic del cementiri, unificació que es produí i s'enderrocà part d'una paret que separava i construïr-hi una barana d'obra. Per contra la premsa conservadora com ara LA VEU DE TARRAGONA recorde el codi canònic de 1.215 que estableix la separació dels enterraments no eclesíastics ja que considere als cementiris un lloc sagrat destinat al culte civil o a l'enterrament dels fidels i que per això estan lliures de l'autoritat civil per això la legislació republicana és una negació d'aquest dret "per odi sectari per aquest partidisme salvatge, barbar i antidemocràtic", LLUITA, 6 : 15-VIII-1931, LA VEU DE TARRAGONA, 5-I-1932, Vegau també JOVE HOSTONEDA, "601a de les Escoges del Camp", p. 39, 71.

- 42.- TARRAGONA FEDERAL, 2-I-1932, "Una part de comença a caure" on s'explica en to irònic que aquesta paret que és a terra, era de tres metres d'alçada "ignorant-se si era degut al vent o brodat voluntariament", AVANÇADA, 1-IV-1933 reconeix que foren amics seus qui "enfonsaren la paret que separava als ciutadans després de morts, procedint de fet a la secularització". Oficialment l'Ajuntament de Tarragona aprova el plec de condicions per a l'enderrocament de la paret el 17 de maig de 1933 en un termini de 15 dies i per un pressupost de 1.605 ptes.
- 43.- DIARI DE TARRAGONA, 23-III-1933, LA CRUZ, 24-III-1933.
- 44.- LA VEU DE TARRAGONA, 1-IV-1933.
- 45.- LA CRUZ, 22-IV-1933.
- 46.- AVANÇADA, 1-IV-1933, afirma "L'Ajuntament de Tarragona s'ha disocessat a acceptar l'esperit laic de la Constitució, i ha municipalitzat el cementiri errentant-lo del poder sectari en que havia permanescut fins fa pocs dies".
- 47.- A.H.M.T., Lligall "Expedientes sobre cementarios", 1931, Vegau també DIARI DE TARRAGONA, 19 i 21-IV-1933, LA CRUZ, 24-III-1933, i les actes municipals corresponents al 18 i 21-IV-1933, TARRAGONA FEDERAL, 22-IV-1933, A.H.M.T., "Cementiris", Lligall "Expedient acordant es fessi entrega a l'Hospital dels beneficis obtinguts en la recepció dels drets del Cementiri".
- 48.- L'operació era de venda perpètua de l'Hospital al Municipi dels drets, obres i terrenys annexes del Cementiri, a pagar en 10 anys i amb un interès del 4'5% a pagar al 30 de juny de cada any i lliurar a compte del total totes les quantitats receptades procedents de la venda minols i altres drets de lades de la data d'incautació dins el 30 de novembre de 1932, LA CRUZ, 17 i 19-II-1933.
- 49.- A.H.M.T., "Cementiris, 1933", "Reglament per al règim i conservació del cementiri general aprovat per l'Hospital de Sant Pau i Santa Tecla amb data de 8 de novembre de 1932.", es així que es publica nou reglament i nous títols de propietat

que reproduïen en els aspectes laicistes del funcionament del cementiri, com la prohibició d'emblemes i inscripcions o les escultures que no siguin autoritzades per l'Ajuntament.

50.- A TARRAGONA l'inventari, realitzat segons informa DIARI DE TARRAGONA de 25-IV-1933 inclou els següents cementiris privats: Eritànic, Monestir de Santa Clara, Convent de les Monges Carmelites Descalces, Ensenyença i Capella del Claustre de la Catedral, TREPALL, 23-I-1933 i 7-IV-1934, JOVENTUT, 7 i 21-III-1934.

51.- TREPALL, 21-VII-1934 i 4-VIII-1934.

52.- EL TEMPS, 21-II-1932, JOVENTUT, 24-X-1934. Al gener de 1932 l'Ajuntament de Vallis havia aprovat amb la posició en contra de la minoria tradicionalista, la modificació del règim d'administració del cementiri que significava la modificació en la junta i la formulació d'un nou reglament. AJUNTAMENT DE VALLE, 9-I-1932 i 5-II-1932. L'Ajuntament de Vallis aprova al març de 1933 el nou reglament que Caylà "concorda a la totalitat per respondre a l'ideologia laicista, per la centralització dels serveis i conseqüent enceriment i per subsistir una diferència entre rics i pobres". S'adopta el sistema d'arrendament i Caylà protesta per l'existència de sepultures de propietat per a les classes modestes. S'aprova definitivament al setembre de 1933 i afirma en l'article primer: "El cementiri municipal és un establiment de caràcter laic i com a tal no serà permès la separació de recintes per raó confessional. Tampoc es permetrà l'establiment d'emblemes o símbols religiosos de caràcter general". Es crea l'administració a una comissió especial de cinc regidors, es prohibeix la propina als sepulturers i conserge, Plena dies 5 i 20 de març, 21 d'agost i 19 de setembre de 1933. LA VEU DE TARRAGONA, 19-XI-1934, LA VEU DE TARRAGONA, 11-I-1934, afirma "Treure la creu de la porta del cementiri, ascler al banc que els regidors tenien a la catedral, felicitar el govern per les lleis sectàries; Aquest és el respecte que l'Ajuntament esquerre no guardat als sentiments religiosos dels tarraconins".

53.- LA CRUZ, 19-II-1936, afirma al justificar la reposició durant el dienni negre que "no se hizo otra cosa que vindicar los deseos de un gran sector de la población que se sintió herido por las leyes sectarias dictadas por la República" mentre que era "el pueblo católico habra de sufrir en lo más íntimo la visión aterradoras de aquella fachada fría y solitaria", per el ó responsabilitza a sectors catòlics que contribuiran a la victòria del Front d'Esquerres i diu "católico que con tus votos arreaste la piqueta demoladora, cuando pases por delante del cementerio ¿No te estremecerás de tu conducta reprochable?".

54.- A.R.T. "Cementiris" 1935-1936.

55.- JIMÉNEZ, "Los cementerios civiles", p. 241 "... el día siguiente mismo de la proclamación de la República, se comenzó a expresar la conciencia de victoria en este aspecto de los enterramientos civiles como en los otros",

56.- ACCIÓ COMARCAL, Vallès, 19-IV-1931, ACCIÓ COMARCAL, Una a ceptic, 25-IV-1931,

57.- EL TEMPS, 23-I-1932, E.D.P., 14-II-1932, "El enterramiento no tendrá carácter religioso alguno para los que fallezcan habiendo cumplido la edad de veinte años, e no ser que hubiese dispuesto lo contrario de manera expresa,

Para los que al fallecer no hubieran cumplido la edad de veinte años, así como para aquellos a quienes concurre incapacidad para testar por causa de demencia, el carácter del enterramiento dependerá de la interpretación que de la voluntad del difunto vienen obligados a hacer sus familiares, a no ser que hubiese dispuesto lo contrario de manera expresa", SEMANARIO CATÓLICO DE REUS, 20-I-1932, "... será necesario un documento encare más fácil i de más possible difusión, ja que s'imposa per part dels catòlics emprendre una campanya a favor dels enterraments religiosos. Aquest nou document podria ésser proposat des de la premsa pel senyor Durán i Ventosa, o sigui unes «Declaracions» impreses, ajustades a la nova llei, que les organitzacions catòliques facilitarían a totes aquelles persones que no és probable que facin constar llur voluntat d'altre manera; afegint-hi nosaltres que aquestes «Declaracions» heurien de signar-se per duplicat, un e emplar de les quals quedaria en poder dels interessats o llurs famílies, i l'altre en l'organització catòlica que cuidés d'aquest afer, a l'objecte principalment de prevenir les conseqüències d'una possible pèrdua del primer.

... "En nom de Déu i de la Verge Maria,
Jo, (nom i cognoms), de anys d'edat; de professió natural de veí de domiciliat al carrer de número fill de (nom i cognoms del pare), vivent (o difunt), i de (nom i cognoms de la mare), difunta (o vivent); declaro que vull viure i morir en la santa religió catòlica, i ordeno dintre d'ella sigui conduït i enterrat el meu cadàver,

Perquè si s'observa i els efectes de la llei de secularització de cementiris, signo la present a (poble on s'atorgui), a de de 1932.- (Signatura)",

"Puede darse mayor espíritu sectario y mayor aberración?, De manera que una persona que durante toda su vida ha obrado como un perfecto católico y ha demostrado su fervor religioso en todos sus actos, por el mero hecho de fallecer después de los veinte años sin disponer, de una manera expresa, que se le entierre por la Iglesia ha de ser enterrado civilmente. Esto ni es lógico, ni es justo; y la primera condición que debe tener la ley es la de ser justa". SEMANARIO CATÓLICO DE REUS, 20-I-1932,

88 - FOLIENT, 30-I-1932, AJUNTAMENT DE REUS, Actes, 3 i 30-VI-1932.

89 - SEMANARIO CATOLICO DE REUS, Cel que ens preocupam dels enterraments, per Manuel Luncosa, 20-II-1932, En la mateixa direcció el Semanari donarà publicitat posteriorment a la declaració sobre la voluntat d'enterrament i aconsella unes normes als catòlics per fer possible lliure enterrament en el si del ritus previst per l'Església Catòlica. Per això precisa que els catòlics cal que compleixin les següents normes;

1.- De moment que todos los católicos no dejan hoy mismo de declarar verbalmente ante dos o tres testigos su voluntad de ser enterrados católicamente,

2.- Que independientemente de esa manifestación verbal, lo hagan también por escrito,

3.- Que los que pueden se dirijan al notario para que legalice la firma,

4.- Que no olvide nadie al otorgar testamento consignar en la primera cláusula el mandato de que su cuerpo recibe cristiana sepultura según los ritos de la Iglesia Católica, Apostólica y Romana."

Y acaba advertint que "Si alguien sorprendiese la muerte sin haber hecho más que una manifestación verbal y este no fuese aceptado por las autoridades civiles, deben sus familiares formalizar el oportuno recurso". Vegau SEMANARIO CATOLICO DE REUS, Recortes y Noticias, La secularización de cementerios, 27-II-1932, LA CRUZ, 27-III-1932, "Pot dir-se que no es quedar ningú sense firmar les fulles on clarament es manifesta la voluntat d'esser enterrat dintre el Cos de la Santa Mare Església Catòlica".

90.- VIDAL I BARRAQUER, "La secularització de cementiris", ps. 7-10, 12-19 i 35.

91.- VIDAL I BARRAQUER, Ibidem, p. 365, B.O.P., 2-III-1932, Circular del govern civil "Compliment de la llei de secularització de cementiris".

92.- B.O.P., 12-III-1932, "Per mitjà de còndols, pregonis o de la manera que estimin més adequada per al millor coneixement del públic, els senyors Alcaldes feren saber la disposició de l'article quart de la dècima Llei, referent a' caracter que han de tenir els enterraments i la forma de fer-se constar la voluntat dels finits".

93.- Ibidem, JIMENEZ, op. cit., p. 247.

94 - Ibidem, p. 249, Per això el governador Noguera i Comet emetrà una nova circular en la que es precisa que "... segons les disposicions vigents constituir manifestació pública la forma de portar el fèretre als velats quan acompanyen el sacerdot i escolens (única que determina la litúrgia) diferents i a voltes nombroses persones empaquetats o lliures i forant veritable processó, per lo qual cosa, deuen sol·licitar el sacerdot o la família interessada, el corresponent parnis de l'Autoritat".

E.O.P., 15-VII-1932, Circular govern civil sobre "enterraments i cas del vietí", Magau TARRAGONA FEDERAL, 30-VII-1932,

66 - E.O.P., 16-X-1932, Circular govern civil, "Més sobre cerimonies religioses", "Però com sigui es van succeint les denúncies que formulen a aquest Govern, Alcaldes de la província el incomplint en part de dites disposicions, per entendre als senyors Rectors o regents de les Parròquies que l'antonar als nassos a ritge veu, durant la conducció dels coxvers als cementiris, no ve concres en les esmentades disposicions, per e que restin les maters definitivament aclarides i sepiguen lita e que atendes, feig present que als enterraments religiosos deuen efectuar-se amb sostancio absoluta de center ni entonar resos ni absoltes durant tot el trajecte, ni fer durant aquest, parades ni cerimonies de cap classe en la via publica, puí aquelles -tal com crevé la llei vigent- deuen limitar-se e clussivament als domicilis dels finats, a l'interior dels tavoles o al peu de les sepultures."

67.- AJUNTAMENT DE VALLS, Actes municipals, 23-V-1932, L'Alcalde s'irma que "En qüestio d'itinerari per als enterraments, l'alcaldia té facultat, de la qual no he fet us, per a marcar tals itineraris pels camins més directes i curts". També e pressa que "no s'ha practicat cap exigencia en la qüestio dels enterraments per a inquirir en verdadera voluntat del difunt pertocant al caràcter religiós o civil de l'enterrament" i que seguint en aquesta linie de tolerancia "Tampoc es ocna compliment e les disposicions que manaven que les parròquies fiessin en lloc determinat per al lliurament i recollida de les fulles sobre enterraments i es permeté que aquestes fossin repartides sense entorpicments".

68.- E.O.P., 25-IV-1933, Articles 29-42, "Del caràcter civil de los enterramientos", Ordre de 25 d'abril de 1933, fi ava el mode d'expressar la voluntat dels finats per l'enterrament pels majors de vint anys que calze fer-ho al'rançant testament, escriptura publica, document privat, declaració manuscrite o davent jutge, l'alcalde o testimoni. També s'establia que "la sepultura podrá contener inscripciones y signos adecuados e dicho carácter y ante elle se podrá celebrar los ritos funerarios del culto respectivo"

69.- "Ni siquiera podría trazarse, partiendo de la praxis del enterramiento civil, un mapa del inconformismo socio-político y religioso de España (...), la equivocidad y los inconsiderables de una situación familiar o incluso geográfica o política y sociológica hacen que el enterramiento católico no siempre pueda conectarse de una manera segura con la ortodoxia y con una fe muy viva, y e la inversa". JIMENEZ, op.cit., ps. 9, i 145,

70.- LES CIRCUMSTANCIES, 15-IX-1931, JIMENEZ, op. cit., p. 150, AVANÇADA, Enterrament civil e Constantí, 1-IV-1933, Una valoració similar es farà en el cas del primer enterrament

civil a Alcover: "Un cas curiós i de gran transcendència per a totes les entitats d'Esquerra Recreatives que sentim goig pel règim que avui tenim republicà i laic". Pel trastorn lògic que patí la família s'encarreguen de l'enterrament els dirigents de l'Agrupació Republicana i les Joventuts d'Esquerra que presidí en l'acte, seguida d'una banda de músics, no fou la del poble que s'acusà amb compromisos adquirits, hi assistiren més de 250 homes, FOMENT, De comarques, Alcover, 4-VIII-1933,

71.- JIMENEZ, op. cit., p. 254, Aquest es l'ambient que ens tramet el corresponent d'El Morell que explica el primer enterrament civil després de molta anxa. Es dol que no hi assistiren els catòlics més destacats quan en canvi "Nosaltres, els laics, els ataus, els descreguts, els concarnals, sabem respectar la voluntat del que mor o de la seva família i assistim als enterraments que ni van capellans sense mirar aquesta circumstància i romàs per un acte de companyerisme o de solidaritat amb llur dolor". Concipiu la seva crònica manifestant que "Amb aquest inhuma despreci, volen fer veure que, als que no illoquen capellans a l'enterrament, som uns essers MISERABLES que cal enmatitzar". FOMENT, 9-VI-1932, Das del Morell, El primer enterrament civil, Josep Sanromà Nicolau,

72.- JIMENEZ, op. cit., p. 250.

73.- Un enterrament a Cabra del Camp, ultra la manifestació de simpatia amb el republicà trespassat fou una "imponent manifestació de laïcisme", al seguici era acompanyat per una banda de músics "que interpretà diverses composicions funebres". TREPALL, Locals, 24-II-1935, Vgeau JIMENEZ, op. cit., p. 252.

74.- TREPALL, Locals, 3-III-1934, "Una garnació imponent acompanyà el cadàver fins al Cementiri, amb la qual cosa quedà palssada la simpatia que gaudí la família i el sentiment lliurepensador que ve infiltrant-se en el poble. Poc a poc va minvant la rutina". LLUITA, 15-VII-1932 a Vells, o a l'Alió a l'agost de 1932 que "va constituir una gran manifestació". LLUITA, 16-IV-1932, FOMENT, 20-X-1932.

75.- EL TEMPS, 12-I-1935, diu "Alle on s'ha observat d'una manera detriant al fracàs del laïcisme es en la qüestió dels enterraments", "Les Corts constituents en la seva furia contra els sentiments religiosos intentaren laicitzar els enterraments, postergant la voluntat de la família i la dol morant que no es subjectava a certes normes protocolàries ridícules i ofensives per a la dignitat humana. Els resultats han estat completament nuis. Cal registrar que la immensa majoria de les persones que es moren són enterrades d'acord amb el ritus de l'Església catòlica, negligint els preceptes absurds de la legislació laica en aquesta matèria".

76. DIARI DE TARÀGONA, 22-I-1935.

- 77.- EL FOBLE, Enric Cavalle i Moià, 12-VI-1935, L'aproximació al conflicte religiós concretat en el tipus d'enterrament i el tipus d'enterraments civils ens ha aproximat a l'experiència dels homes i dones del casó entorn d'aquest fet. Amb les paraules d'un neoclàssic de Capra del Camp ens adonem d'aquesta experiència contradictòria:
 "... el meu cor plora de goig i de dolor a la vegada. De goig, al veure que el laïcisme avança, que les tradicions van modernitzant-se, erigint-se més justes i racionals, que els cants lugubres en llengües mortes i desterrades, s'han transformat en notes musicals suaus, i en paraules clares que tot i tot entén, de dolor, per la nostàlgia i abatiment que reporta la pèrdua d'un company de lluita i sofriments ...".
 TREFALL, Pla de Cabre, Un acte civil, 4-VIII-1934, EL FOBLE, 12-V-1936.
- 78.- LA CRUZ, 14, 15-VIII i 4-XII-1931.
- 79.- LA VEU DE TARRAGONA, 27-II-1932, GARCIA JORDANA, F., "Els catòlics catalans", p. 119-124.
- 80.- LA VEU DE TARRAGONA, 29-II-1932.
- 81.- LA CRUZ, 2-IV-1932, Segons Gerald Brennan, "El Laberinto ..", p. 293, als catalans dels pobles vivien en la misèria molta d'ells havien votat per la República però al adonar-se que les Corts estaven en contra dels seus ingressos provinents de l'estat canviaven radicalment d'actitud i esdevingueren "robiosamente antirrepublicanos".
- 82.- LA CRUZ, 19-IV-1932, "Algunos obreros se proponen entregar al importe de un día de jornal al año. Otras personas de clase media, empleados, industriales, etc, dos ingresos al año, o sea, lo que reciben en dos días de su capital y trabajo".
- 83.- LA CRUZ, 27-I-1932.
- 84.- LA CRUZ, 24, 25 i 29-II-1932, SEMANARIO CATOLICO DE REUS, 2-IV-1932, a Reus es construïren quatre juntes parroquials.
- 85.- BUTLLETI OFICIAL BISSAT, 15-III-1932, 31-XII-1933, 11-XII-1934, Una llista complementària del cens del clergat diocesà el 14 d'abril es trocava en possessió de carracs i que al 31 de desembre de 1932 excedien els 50 anys, Cobraven 43'75 ptas. mensuals. A la catedral hi havia 20 capelles, 10 canònics i 85 parrocs parroquials. Total 125 que significava 5.462'75 ptas. A l'abril de 1933 eren el total de la diòcesi incloent la catedral, el parroquial i el conventual de 296 persones que havien passat a 308 a l'abril de 1935 i que estaven inclosos, segons la llei de 5 d'abril de 1934, en la concessió dels hàbits passius al clergat.
 Una altra informació complementària sobre els hàbits parroquials de contribució a les despeses de l'Església és la

que segueix; i que correspon als anys 1929 i 1935, les respectives columnes

	REUS		TARRAGONA		VALLS
Epifania	244'3	326'4	65'80	60'85	95
Terra Santa	251	161'35	73'10	74'75	682'5
Premsa Catòlica	158'4	326'5	263'4	237'7	152'7
Dià Missional	164	465	135	291'3	168

A.M.P.T., CL 33-2 (G) - "1933-1938". "Clases pasivas. Claro Catedral, Parroquial y Conventual. Diócesis de Tarragona. Borradoras de las novenas de los meses de abril, mayo y junio de 1936. B.O.P., 30-I-1930, 25-II-1936.

- 85.- A.M.R. Acta Pla sessió 20-IV-1931.
- 87.- Ibidem.
- 88.- SEMANARIO CATOLICO DE REUS, 25-IV-1931, "Nuestra protesta".
- 89.- LES CIRCUMSTANCIAS, 29-IV-1931, "La Creu de les Missions". Aquest organ d'Acció Catalana discuteix l'èxit de la campanya de firmes ja que considera que "de prevaldre l'opinió dels catòlics sensats, fracassarà totalment" i, en la línia de les posicions de l'alcalde ratifica que "el bon sentit aconsella que les imatges pietoses estiguin al seu lloc, on puguin venerar-se amb recolliment i no estar a posades a profanacions lamentables".
- 90.- TREBALL, 15-VIII-1934, "Crònica". Una Creu del Terme de Borges del Camp, "La Creueta", d'estil gòtic, fou "aterratada i comprensiblement l'agost de 1934" JOVE, Guia de les Borges del Camp, p. 37 i 72. Al 1935 l'Ajuntament es proposa reconstruir-la. La situació política de les Borges, que es palesa en el resultat de les eleccions municipals de 1934 que són guanyades per la dreta només amb 19 vots de diferència, en pot ésser el detonant.
- 91.- TREBALL, 3-VIII-1934.
- 92.- CRONICA DE VALLS, 16-V-1936.
- 93.- LLUITA, 25-IV-1931. Altres frases de LLUITA: "Trencuem tots els lligams perquè la consciència pugui examinar-ho tot", "La nostra República no fou fonamentada damunt l'Església, ni per l'Església, ni per a l'Església" (10-X-1931) o "En la nova constitució de la República només hi ha una religió d'estat; ciutadana:" (29-VIII-1931) o "Volem en l'ordre humà; lliures el pensament i la consciència i els cultes" de Pi i Margall o

"Fesparta a totes las religions; preferencies ni privilegis a cap" (23-V-1931), El setmanari informa de dos actes al Plo de Capra i el Font d'Armenters amb Angel Sablancant sobre el problema religiós. En ambdós actes ni assistiren representacions de Valls, Alfo, Figuerola, Aiguamúrcia, Vilatorrada i Querol, LLUITA, 23-V-1931.

- 94.- LA CRUC, 20-IV-1931, ESCODA, "De la dictadura a la República", p. 74, Igualment succeí a La Secuita, LA VEU DE TARRAGONA, 11-VIII-1931.
- 95.- FOMENT, 18-VI-1931.
- 96.- LLUITA, 19-IX-1931.
- 97.- SABANES, G.H.C., 37, DIARI DE TARRAGONA, 15-X-1931, TARRAGONA FEDERAL, 29-XI-1931.
- 98.- TARRAGONA FEDERAL, 19-XII-1931 i 2-I-1932, Proposa que el diari LA CRUC canvi el nom i s'anomeni "EL CADIO" o "LA BILIS" per la campanya dissolvent i provocadora que duu a terme i afirma "Aquesta bona gent de Déu, creu que es arribats l'hora de boicotajar a tot aquell que no pensi igual que ells".
- 99.- FOMENT, 23-XII-1931, LLUITA, 16-IV-1932.
- 100.- TARRAGONA FEDERAL, 10-I-1932.
- 101.- SEMANARIO CATOLICO DE REUS, 20-II-1932, afirma que "es muy facil hablar a las masas y hacerse aplaudir por ellas diciéndolas lo que buscan que se les diga sin que estos tengan en cuenta muchas veces que no se les habla con absoluta sinceridad".
- 102.- FOMENT, 2-IV-1932.
- 103.- FOMENT, 12-IV-1932, Es comenta la subvenció a l'asil del Sagrat Cor com a guarderia d'infants si i com la Casa de Caritat que era combatut per FOMENT però es subvencionat tot i continuar les monges, igualment ho critica LES CIRCUMSTANCIAS, 12-III-1934, En aquesta línia LA CRUC, 12-VI-1932, denuncia una multa governativa a la Congregació Mariana de Reus "por haber repartido crucifijos a los enfermos del hospital contraviniendo con ello las disposiciones del alcalde".
- 104.- TARRAGONA FEDERAL, 30-IV i 28-V-1932 i propugna, 25-VI-1932, un calendari civil ja que l'estat es laic i no admet cap calendari religiós, per això les festes serien: any nou, 1er. de febrer, proclamació de la República 11 de febrer, 14 d'abril, 1er. de maig i la festa de la roça el 12 d'octubre, Una possible definició de laïcisme: "es el compendi de tots els respectes humans, ja que respectant els drets de l'home, de la dona i de totes les criatures, no immiscuit-se en el fur intern de la consciència, esenyant a totes les criatures sense

perjudicia ni preocupacions, respectant el dret dels infants, sense imposar-los ni altre religió que la natural, respectant, tant a l'home com a la dona, el seu lliure albir per a decidir el tingre de veu".

- 105.- LLUITA, 23 i 30-VII-, 6 i 13-VIII, 7, 8 i 15-X-1932.
- 106.- AJUNTAMENT DE VALLS, 29-I-1933, 30-X-1933.
- 107.- LES CIRCUMSTANCIES, 18 i 21-II-1933, AVANÇADA, 22-IV-1933.
- 108.- TREBALL, 3-III-1934.
- 109.- LA CRUC, 1-IV-1934, EL TEMPS, 20-VII-1935, recorda els fets de la creua de convents de 1935 que fins a cert punt s'han repetit.
- 110.- EL TEMPS, 14-III-1936.
- 111.- LA CRUC, 19 i 26-IV-1936.
- 112.- CASAS MERCADA, "Valls: la guerra civil", p. 65.
- 113.- AJUNTAMENT DE VALLS, Acta, 21-IV-1931, LA CRUC, 21-IV-1931.
- 114.- AJUNTAMENT DE VALLS, Acta, 17-V-1931, El Ple de l'Ajuntament de Valls acorda no costejar la sortida dels gegants per Corpus, i no concedir en el successiu subvencions destinades a l'Església pel pagament dels sermons, ja que segons l'alcalde "moltes de les costums que per llur pràctica immemorial havien esdevingut com a lleis, les corrents modernes les han anat deixant en desús per injustes i inadequades". Plans AJUNTAMENT DE VALLS, 12 i 23-V i 1-VI-1931. Les propostes es refusen noves amb el vot a favor dels regidors Olive, Cayla, Cosses, Celals i Mogniña Monné.
- 115.- A.M.S. Acta, 28-V-1931, B.O.P. (C.M.P. Ajuntament de Reus, abril 1931), 12-II-1932.
- 116.- LES CIRCUMSTANCIES, 4 i 6-VI-1931, El SEMANARIO CATOLICO DE REUS publica una carta del president del Centre Catòlic Social i Obrer de Reus sobre l'endossat dels balcons on recorda que es retirà el retrat d'Alfons VIII de les escoles grogues del centre perquè sempre han respectat les autoritats i els règims polítics i que el seu objectiu es fer acció social catòlica i que endossassin als balcons els dies de solemnitat per a l'Església de ja fe 33 anys i que sempre són les mateixes penyalles, les desamentin així que s'hi hagués penjat la bandera monàrquica".
- 117.- FOMENT, 3 i 4-VI-1931.
- 118.- LA CRUC, 2 i 4-VI-1931, E eltava als seus lectors, en motiu del Corpus amb frases com aquesta: "Que el pasó triunfal de

Jesus por nuestras calles sea una bendición de paz, de libertad y de espiritualismo"; "Asistid a la procesion de la tarde y adornad vuestras balcones como demostración evidente de que vivis la tradicion religiosa de nuestro pueblo". Els regidors que hi assistiran, en el recorregut pel casc antic, foren Brunet, Company, Salaña, Muller, Vila, Martí Campana, Yllarats i Santamaria.

- 119.- LLUITA, 13-VI-1931, AJUNTAMENT DE VALLS, 6-VII-1931, l'alcalde argumenta la suspensió de la processó del Sagrat Cor com a "mesura de precaució per evitar esvalots o disturbis que podrien tenir greus conseqüències donat els apassionaments de l'hora actual i l'ambient dens que existia contra determinades manifestacions".
- 120.- LA CRUZ, 17-IX-1931.
- 121.- DECLARACIÓ COL·LECTIVA, p. 4.
- 122.- LES CIRCUMSTANCIES, 3-XI-1931.
- 123.- SEMANARIO CATOLICO DE REUS, 30-I-1932.
- 124.- FOMENT, 12-III-1932, LA VEU DE TARRAGONA, 16-I-1932, LA VEU DE TARRAGONA, 20-II-1932 signa en la invitació "Tarragonins devota: avui que el món tracta de fer guerra a Crist amb tots els mitjans que pot inventar la ràbia i la malícia de l'infern, alcem un tron al Cor de Jesus en el nostre cor, en la nostra família, en la nostra terra, en la nostra Patria, treballant per fer efectives les paraules i promesa del Sagrat Cor que reinaria a Espanya més assenyalamet que en altres llocs del món".
- 125.- FOMENT, 10-IV-1932.
- 126.- LA VEU DE TARRAGONA, 4-II-1932.
- 127.- TARRAGONA FEDERAL, 12-III-1932.
- 128.- AJUNTAMENT DE VALLS, Acta 14-III-1932.
- 129.- LA CRUZ, 27-III-1932.
- 130.- SEMANARIO CATOLICO DE REUS, 19-III-1932.
- 131.- SEMANARIO CATOLICO DE REUS, 2-IV-1932.
- 132.- LLUITA, 23-IV-1932.
- 133.- LA CRUZ, 22, 25, 26 i 28-V-1932. També es feu a Valls i segons LLUITA als balcones de certa categoria econòmica.
- 134.- LA CRUZ, 6-V-1932.

- 135.- LA CRUC, 18-V-1932. Es dol que abans la festa del Corpus "havia vibrar en nuestro pueblo las fibras de los sentimientos más sublimes; el religioso y el patriótico", però que ara, la concepció materialista de la vida ha provocat la desaparició de les tradicions cristianes. Per això demana que "Hay que darse a conocer, hay que proclamar bien alto que el demasco, la bandera o cualquier otro adorno colocado en el balcon o en sitio visible significa y denota el sentimiento de religiosidad de la familia".
- 136.- SEMANARIO CATOLICO DE REUS, 6-I-1932.
- 137.- LA CRUC, 6-I-1932.
- 138.- SEMANARIO CATOLICO DE REUS, 22-IV-1933.
- 139.- EL TEMPS, 22 i 29-IV-1933.
- 140.- FOMENT, 20-IV-1933. L'Ajuntament de Montroig decidí a l'agost de 1933 que en endavant no es farà cap processó religiosa sense la corresponent autorització.
- 141.- AVANÇADA, 16-IX-1933.
- 142.- LA CRUC, 13 i 15-II-1934.
- 143.- TRESALL, 21-II-1934. "L'any 1932 autoritzaren la processó de divendres sant i els catòlics es negaren a fer-la. L'any 1933 foren suspeses les processons i els catòlics volien fer-la. L'any 1934 uns quants catòlics volien fer la processó sense permís. No cal dubtar que son gent d'ordre". FOMENT, 29-III-1934. JOVENTUT, 4-IV-1934.
- 144.- LA CRUC, 31-V i 3-VI-1934.
- 145.- EL TEMPS, 12-I-1935.
- 146.- EL TEMPS, 9-II-1935. "Però és possible que aquest molta, si molta, diem-ho amb sinceritat, dels que veiem rebre devotament el Pa Eucarístic, besar la imatge de la Verge de la Candelera, agenollar-se per reverenciar el Deu de cels i terres i senyalar-se amb el senyal de la Santa Creu, és possible que aquests permetin que els homes per ells elegits perseguin i tanquin la Creu, que ella fan, d'escoles i jutjats i no permetin que surti als carrers l'Hostia Santa que ells reben, ni el Crist clavet en creu que reverencien?; diem-ho amb, és possible aquesta incongruència? No." I acaba "No és lícit a un home que adora la Creu votar els homes que van contra la Creu".
- 147.- EL TEMPS, 16-III-1935.
- 148.- JOVENTUT, 24-IV-1935. EL TEMPS, 13-IV-1935, diu que "Arreu es celebraren enguany les processons que novien estat suspeses per circumstàncies especials". Entre altres pobles ens plau

sanantar: Vilabella, Pla, Vilanodona, Salomó i La Salva,
CRÒNICA DE VALLS, 12-IV-1935.

140.- AVANÇADA, 1-VI-1935.

140.- LA CEDA, 12-VI-1935. "Los sentimientos religiosos de los buenos tarraconenses limitados durante tres años, por el sectarismo izquierdista, tuvieron ocasión de manifestarse esplendorosamente".

141.- CRÒNICA DE VALLS, 22-VI-1935.

142.- CRÒNICA DE VALLS, 7-II-1936. es preten restaurar aquesta tradició quan "L'onada de paganism modern ve invadint-ho tot, tendent a fer desaparèixer i a desnaturalitzar les belles i cristianes tradicions que ens van llegar les generacions passades, perquè si i morin totes les seves manifestacions d'espiritualitat i de cristianisme, donant pas a les manifestacions materialistes i se uals que si no s'interposa un dia potant que les deturi acabaràn per inundar-ho tot amb el seu il·lost bastilant". EL TEMPS, 1-II-1936.

143.- CRÒNICA DE VALLS, 28-III i 11-IV-1936.

144.- CATALONIA, 9 i 5-IV-1936.

145.- LA CRUZ, 11-IV-1936.

146.- LA CRUZ, 10-V-1931.

147.- SEMANARIO CATOLICO DE REUS, 15-V-1931.

148.- SEMANARIO CATOLICO DE REUS, 16-V-1931.

149.- LA CRUZ, 20-IX-1931. "Para la autoridad civil todo el respeto, toda la obediencia. Para la Iglesia, la dignidad, el culto, la libertad que corresponde a su condicion divina. Con las ordenes religiosas, la Iglesia ha sido la madre tutelar y cuidadora de los pobres. Anhelamos leyes que tutelen los derechos de la propiedad y los derechos del trabajo". SEMANARIO CATOLICO DE REUS, 22 i 29-III-1931, 5 i 12-IX-1931.

150.- LES CIRCUMSTANCIAS, 14 i 15-I-1931.

151.- LA VEU DE TARRAGONA, 3-I-1932, sobre "La reconquesta Espiritual" en el marc de la declaració col·lectiva de l'episcopat que lliutaren per la "Reconquesta dels valors espirituals que voldrien definitivament perdre aquells, que, en ésser enemics de la Fe, resulten perniciosos a l'hora de la pau social, per la civilització verdadera i per l'autèntic progres i grandesa de la Patria".

152.- TARRAGONA FEDERAL, 19-XII-1931 per un acte-conferències celebrar a l'església de Sant Joan de Tarragona que esdevingue

"vertader ningú polític de caràcter reaccionari", LLUITA, 4-VI-1932. Similernent succeí al Pís de Cabra que el governador civil notí al predicador jesuítà per vertir conceptes subversius contra l'autoritat. El governador demanà a l'electoriat eclesiàstic que remanquí als oradors la necessitat de suprimir tot allò que pugui donar lloc a associacions.

163.- FOMENT, 31-III-1932.

164.- B.O.P., 10-IV-1932.

165.- B.O.P., 10-IV-1933.

166.- CATALONIA, 31-I-1936.

167.- CATALONIA, 19-IV-1936, diu que "al mateix 14 d'abril nosaltres remarcavem al fet de que un home hagués escrit versos cristians i poemes d'honor per la Santa Patrona de la ciutat, fos ara l'encarregat de presidir tot l'anticlericalisme local" i concloí que "presidir multituds demagògiques té perills". LA CRUZ, 19-IV-1936, AJUNTAMENT, Ple.